



FONDUL DE SOLIDARITATE

Fondul de solidaritate al Uniunii Europene îi permite acestuia să susțină financiar un stat membru, o țară în curs de aderare sau o regiune în caz de catastrofă naturală majoră.

TEMEI JURIDIC

Articolul 175 al treilea paragraf și articolul 212 alineatul (2) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), Regulamentul (CE) nr. 2012/2002 al Consiliului din 11 noiembrie 2002 de instituire a Fondului de solidaritate al Uniunii Europene și Regulamentul (UE) nr. 661/2014 al Parlamentului European și al Consiliului din 15 mai 2014 de modificare a Regulamentului (CE) nr. 2012/2002 al Consiliului de instituire a Fondului de solidaritate al Uniunii Europene.

OBIECTIVE

Fondul de solidaritate al Uniunii Europene (FSUE) îi permite acestuia, ca instituție, să ofere un ajutor real unui stat membru sau unei țări în curs de aderare în eforturile sale de a face față pagubelor provocate de o catastrofă naturală majoră. Fondul vine în completarea cheltuielilor publice angajate pentru operațiuni de urgență de statele membre în cauză și poate mobiliza până la 500 de milioane EUR (la prețurile din 2011) anual din fonduri ce nu provin de la bugetul UE.

BUGET ȘI REALIZĂRI

Fondul de solidaritate al UE a fost instituit prin Regulamentul (CE) nr. 2012/2002 al Consiliului din 11 noiembrie 2002 cu scopul de a face față consecințelor inundațiilor grave care au afectat Europa Centrală în vara lui 2002. De atunci fondul a acordat ajutoare în valoare de peste 5 miliarde EUR pentru 24 de țări europene în urma a 80 de catastrofe (inundații, incendii de pădure, cutremure, furtuni, secete etc.).

A. Domeniu de aplicare și eligibilitate

Fondul de solidaritate intervine în principal în cazul unor catastrofe naturale majore cu repercusiuni grave asupra condițiilor de viață, a mediului natural sau a economiei unei sau mai multor regiuni aparținând unui stat membru sau unei țări candidate la aderare. O catastrofă naturală este considerată ca „majoră” dacă produce pagube directe (în statul membru sau țara în curs de aderare) de peste 3 miliarde EUR (la prețurile din 2011) sau mai mult de 0,6% din venitul național brut (VNB) al statului beneficiar. „Catastrofă naturală regională” înseamnă o catastrofă naturală într-o regiune NUTS 2



ce provoacă pagube directe de peste 1,5% din produsul intern brut (PIB) al regiunii. În cazul regiunilor ultraperiferice prevăzute la articolul 349 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, acest prag este stabilit la 1% din PIB-ul regional.

1. Măsurile în vigoare

Ajutorul este acordat de fond sub forma unei subvenții care completează fondurile publice alocate de statul membru beneficiar și este destinat să finanțeze măsuri care vizează pagube ce nu sunt, în principiu, asigurabile. Măsurile urgente eligibile pentru finanțare sunt următoarele:

- repunerea imediată în funcțiune a infrastructurilor și instalațiilor din domeniul energiei, al apei potabile și al apelor reziduale, al telecomunicațiilor, al transporturilor, al sănătății și al învățământului;
- punerea în aplicare a unor măsuri provizorii de cazare și finanțarea serviciilor de salvare destinate nevoilor populației afectate;
- consolidarea imediată a infrastructurilor de prevenire și protecția patrimoniului cultural;
- curățarea zonelor afectate de catastrofă, inclusiv a zonelor naturale.

2. Depunerea cererii

Statul afectat de catastrofă trebuie să prezinte Comisiei o cerere de intervenție a fondului în cel mult 12 săptămâni de la producerea primelor pagube ale catastrofei. Cererea prezintă o estimare a cuantumului total al pagubelor directe provocate de catastrofa naturală și a impactului său asupra populației, a economiei și a mediului, precum și a costului măsurilor necesare și indică toate celelalte surse de finanțare, precum și punerea în aplicare a legislației Uniunii privind prevenirea și gestionarea riscurilor de catastrofe legată de natura catastrofei naturale.

3. Punerea în aplicare

Procedura de atribuire a subvenției, care este urmată de o procedură bugetară, poate dura mai multe luni. După ce sunt puse la dispoziție fondurile, Comisia încheie un acord cu statul beneficiar, după care acordă subvenția.

Reforma din 2014 a introdus pentru statele membre posibilitatea de a solicita plăți în avans, acordate de Comisie în funcție de disponibilitatea fondurilor. Avansul nu poate însă depăși 10% din suma totală anticipată reprezentând contribuția financiară din partea FSUE, limita fiind stabilită la 30 milioane EUR.

Statul beneficiar este responsabil pentru utilizarea fondurilor și auditarea acestora (Comisia putând însă efectua controale la fața locului asupra operațiunilor finanțate din resurse furnizate de FSUE). Măsurile de urgență pot fi finanțate retroactiv, putând fi finanțate operațiuni desfășurate începând din prima zi a catastrofei.

Nu este posibilă finanțarea dublă a acțiunilor și este de responsabilitatea statului membru să asigure că costurile acoperite de Fond nu sunt acoperite de alte instrumente de finanțare ale Uniunii (îndeosebi instrumente ce țin de politica de coeziune, de politica agricolă sau de politica în domeniul pescuitului).



4. Utilizarea subvenției

Subvenția trebuie folosită în termen de 18 luni începând de la data la care a fost plătită. Statul beneficiar este obligat să ramburseze eventualele sume necheltuite. La șase luni de la expirarea acestui termen de 18 luni, statul beneficiar prezintă Comisiei un raport de execuție. Documentul prezintă în detaliu cheltuielile efectuate care sunt eligibile pentru finanțare din Fondul de solidaritate, indicând orice altă sursă de finanțare primită, inclusiv plățile în temeiul unor asigurări și despăgubirile obținute de la terți.

5. Raportul anual și controlul Curții de Conturi

Comisia Europeană prezintă rapoarte anuale privind activitățile Fondului de solidaritate. Cel mai recent raport anual prezentat se referă la exercițiul 2016 și face referire la șase cereri de mobilizare a fondului primite de Comisie pe parcursul acestui exercițiu: din partea Greciei (cutremurul din Lefkada); din partea Regatului Unit (inundații); din partea Germaniei (inundațiile care au afectat Bavaria Inferioară); din partea Ciprului (secetă și incendii); din partea Portugaliei (incendiile produse în Madeira); și din partea Italiei (cutremure). Comisia a aprobat toate cererile menționate mai sus: în cazul cutremurului din Grecia și al inundațiilor din Germania FSUE a fost mobilizat în 2016, iar în cazul celorlalte patru cereri, Deciziile de mobilizare au fost adoptate la începutul anului 2017. În conformitate cu raportul anual menționat anterior, pe parcursul exercițiului 2016 au fost finalizate patru proceduri anterioare de mobilizare a Fondului de solidaritate.

Un raport special al Curții de Conturi din 2012 a analizat cazul cutremurului din 2009 din l'Aquila, o localitate din regiunea Abruzzo din Italia. Acest cutremur a fost cea mai gravă catastrofă naturală pentru care a fost mobilizat Fondul de solidaritate de la crearea sa. Ajutorul furnizat s-a ridicat la peste 500 de milioane EUR. Raportul a concluzionat că toate proiectele finanțate respectau regulamentul, cu excepția unuia, deosebit de complex (CASE).

B. Reforma din 2014 a FSUE

În 2005, Comisia a prezentat propuneri de extindere a domeniului de intervenție al fondului și de reducere a pragurilor de intervenție care determină acordarea finanțării, însă aceste propuneri au fost blocate de majoritatea statelor membre. Pentru a debloca situația, Comisia a propus, în Comunicarea sa din 6 octombrie 2011 privind viitorul Fondului de solidaritate al Uniunii Europene, modalități de îmbunătățire a funcționării fondului, însă acest lucru nu a dus la relansarea dezbaterilor. La 25 iulie 2013 Comisia a prezentat o nouă propunere legislativă, negociată atunci în procedură legislativă ordinară, intrând ulterior în vigoare ca Regulamentul de modificare (UE) nr. 661/2014 din 15 mai 2014. Noile norme privind punerea în aplicare a FSUE introduc următoarele elemente:

- o procedură mai rapidă pentru plăți, introducerea plăților în avans, o perioadă mai lungă pentru țările beneficiare pentru a folosi sumele puse la dispoziție (extinsă de la 12 la 18 luni);
- un domeniu de aplicare mai clar și condiții de eligibilitate mai precise;
- un accent suplimentar pe prevenirea și combaterea efectelor catastrofelor naturale.



C. Măsurile de simplificare incluse în Regulamentul Omnibus

„Regulamentul Omnibus” - Regulamentul (UE, Euratom) 2018/1046 din 18 iulie 2018 - este un instrument legislativ complex, care include Regulamentul financiar într-o formă revizuită și aduce modificări mai multor regulamente în același timp; dispozițiile regulamentului includ proceduri simplificate de mobilizare (proiecte de bugete rectificative) și de transfer, precum și proceduri de transfer și mecanisme de reportare automată a creditelor de angajament alocate pentru Fondul de solidaritate al Uniunii Europene.

ROLUL PARLAMENTULUI EUROPEAN

În Rezoluția sa din 15 ianuarie 2013 referitoare la Fondul de solidaritate al Uniunii Europene, implementare și aplicare^[1], Parlamentul a subliniat importanța fondului ca principal instrument care îi permite UE să reacționeze în fața unei catastrofe grave. În același timp, Parlamentul a criticat perioada inacceptabil de lungă necesară pentru a acorda ajutor regiunilor sau statelor membre afectate și a solicitat scurtarea acestei perioade prin simplificarea procedurilor corespunzătoare și autorizarea plăților în avans, elemente ce au fost incluse în noua propunere legislativă din iulie 2013. Propunerea Comisiei a inclus și alte inițiative ale Parlamentului, cum ar fi definirea mai clară și mai exactă a conceptului de catastrofă și a domeniului de intervenție, pentru a reduce scepticismul multora dintre statele membre care se opun reformei acestui instrument al UE.

Pe baza propunerii susmenționate a Comisiei din iulie 2013, Parlamentul și Consiliul și-au adoptat pozițiile lor respective, care s-au aflat, la rândul lor, la baza negocierilor interinstituționale din februarie 2014 soldate cu un compromis ce a fost atins în urma a trei reuniuni în primă lectură, în cadrul procedurii legislative ordinare. Noile norme au intrat în vigoare în iunie 2014.

În poziția sa de negociere, Parlamentul a susținut ferm mecanismul plăților în avans. Această dispoziție nouă, care a fost inițial eliminată de Consiliu, face parte din compromis (cu pragul prevăzut în propunerea Comisiei, și anume 10%, dar fără a depăși 30 de milioane EUR).

În ceea ce privește pragul de eligibilitate prevăzut pentru catastrofele regionale, în acordul final a fost reținută cota de 1,5% din PIB-ul regiunii, cum a fost prevăzut și în propunerea Comisiei, însă Parlamentul a reușit să impună un prag mai mic, de 1% din PIB, în cazul regiunilor ultraperiferice ale Uniunii Europene. Printre alte realizări se află prelungirea până la 12 săptămâni a termenului-limită acordat statelor membre pentru depunerea cererilor (poziția Comisiei și a Consiliului a fost de 10 săptămâni), introducerea unui termen de 6 săptămâni în care Comisia trebuie să răspundă solicitanților și prelungirea până la 18 luni a perioadei în care trebuie utilizate contribuțiile din partea fondului (poziția Comisiei și a Consiliului a fost de 12 luni).

Asistența tehnică nu este, în principiu, eligibilă pentru sprijin, însă, prin poziția sa, Parlamentul a introdus o derogare de la această dispoziție, care a fost inclusă

[1]JO C 440, 30.12.2015, p. 13.



în compromis: cheltuielile aferente asistenței tehnice care au legătură directă cu pregătirea și punerea în practică a proiectelor sunt eligibile pentru finanțare.

În Rezoluția sa din 1 decembrie 2016 referitoare la Fondul de solidaritate al Uniunii Europene: o evaluare^[2], Parlamentul a subliniat „importanța reformei din 2014, care a reușit să depășească blocajul din partea Consiliului și, în cele din urmă, a răspuns solicitărilor repetate ale Parlamentului de îmbunătățire a reactivității și eficacității ajutorului în vederea asigurării unui răspuns rapid și transparent pentru a ajuta oamenii afectați de dezastre naturale;”.

Parlamentul a salutat noile dispoziții propuse de Comisie, care figurează în cadrul Regulamentului Omnibus menționat anterior și, în calitate sa de colegiator, a sprijinit, în cadrul procedurii legislative ordinare, modificările menite să permită simplificarea cadrului normativ și facilitarea mobilizării fondurilor.

Diána Haase
05/2019

[2]JO C 224, 27.6.2018, p. 140.

